*Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası M. Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu,* *ISSN 2224-9257*
*Filologiya məsələləri № 5, 2026*
*Səh. 91-99*

https://doi.org/10.62837/2026.5.91

**SAMİRƏ MƏRDANOVA MISIR**
*filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent*
*Bakı Dövlət Universiteti*
*Azərbaycan dilçiliyi kafedrası*
*samiremardanova@gmail.com*
*https://ORCİD.org/ 0000-0002-7084-9056*

# KLASSİK VƏ MÜASİR ÜSLUBİYYAT ANLAYIŞLARININ MÜQAYİSƏLİ TƏHLİLİ

**Açar sözlər:** üslubiyyat, klassik üslubiyyat, müasir üslubiyyat, diskurs, kommunikasiya.
**Keywords:** stylistics, classical stylistics, modern stylistics, discourse, communication.
**Ключевые слова:** стилистика, классическая стилистика, современная стилистика, дискурс, коммуникация.

**Giriş.** Üslubiyyat dilçilik elminin inkişafında müxtəlif mərhələlərdən keçmiş, nəzəri-metodoloji baxımdan davamlı transformasiyaya məruz qalmış sahələrdən biridir. Dilin ifadəli imkanlarını araşdıran bu istiqamət ilkin mərhələlərdə əsasən bədii nitqin estetik xüsusiyyətlərinin təsviri ilə məhdudlaşmış, sonrakı dövrlərdə isə dilin funksional və kommunikativ fəaliyyətinin öyrənilməsinə yönəlmişdir. Bu baxımdan üslubiyyat anlayışının klassik və müasir interpretasiyalarının müqayisəli təhlili dilçilik elminin ümumi inkişaf tendensiyalarını anlamaq üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Klassik üslubiyyatın elmi əsasları XIX–XX əsrin əvvəllərində formalaşmış, üslub anlayışı əsasən bədii yaradıcılıq, poetik dil və estetik təsir kontekstində izah edilmişdir. Bu mərhələdə üslub dilin poetik funksiyası ilə birbaşa əlaqələndirilmiş, üslubi təhlilin mərkəzində trop və fiqurlar, obrazlılıq vasitələri dayanmışdır. Xüsusilə Roman Jakobsonun poetik funksiya nəzəriyyəsi klassik üslubiyyatın elmi çərçivəsinin formalaşmasında mühüm rol oynamışdır (4). Rus dilçilik məktəbinin nümayəndələrindən Viktor Vinoqradov isə üslubiyyatı poetik nitq nəzəriyyəsi kontekstində sistemləşdirərək klassik üslubiyyatın terminoloji və metodoloji əsaslarını yaratmışdır (2).

Lakin klassik üslubiyyatın əsas məhdudiyyəti üslubu əsasən estetik kateqoriya kimi şərh etməsi və dilin sosial-kommunikativ funksiyalarını kifayət qədər nəzərə almaması ilə bağlı olmuşdur. Dilin yalnız bədii yaradıcılıq mühitində deyil, elmi, rəsmi və ictimai ünsiyyətdə də fərqli üslubi xüsusiyyətlərə malik olması bu yanaşmanın imkanlarını məhdudlaşdırmışdır. Bu isə üslubiyyat anlayışının daha geniş funksional və kommunikativ müstəvidə yenidən şərhini zəruri etmişdir.

Müasir dilçilikdə üslubiyyat anlayışı funksional və sosial yönümlü yanaşmalar əsasında genişlənmişdir. Bu mərhələdə üslub dil vahidlərinin konkret kommunikativ məqsədə və situasiyaya uyğun seçilməsi və təşkil olunması prosesi kimi izah edilir. Dilin sosial funksiyalarını əsas götürən bu yanaşma M. A. K. Hallideyin funksional dilçilik modeli ilə elmi əsaslandırılmışdır (3). Hallideyin "dil – sosial semiotika" konsepsiyası üslubun yalnız dil strukturu ilə deyil, kommunikativ mühitlə əlaqədə dərk olunmasını mümkün etmişdir.

Müasir üslubiyyatın inkişafında mətn və diskurs anlayışlarının ön plana çıxması bu sahənin metodoloji imkanlarını daha da genişləndirmişdir. Üslub artıq təkcə mətn daxilindəki dil vasitələrinin xüsusiyyəti kimi deyil, mətnin yaranma şəraiti, sosial kontekst və kommunikativ strategiyalarla birlikdə təhlil olunur. Bu baxımdan Ceffri Liç və Mik Şortun linqvistik üslubiyyata dair yanaşmaları klassik poetik üslubiyyatla müasir analitik metodlar arasında elmi körpü rolunu oynayır [6). Pol Simpson isə müasir üslubiyyatı interdisiplinar sahə kimi təqdim edərək onun funksional və diskursiv istiqamətlərini sistemləşdirmişdir (7).

Azərbaycan dilçiliyində üslubiyyatın klassik mərhələsi Əbdüləzəl Dəmirçizadənin tədqiqatları ilə təmsil olunur. Alimin əsərlərində Azərbaycan ədəbi dilinin üslubi xüsusiyyətləri elmi-nəzəri əsaslarla təsvir edilmiş, bu sahənin terminoloji bazası formalaşdırılmışdır (1). Bu klassik elmi irs klassik və müasir üslubiyyat anlayışlarının milli dilçilik mühitində dərk olunması üçün etibarlı nəzəri zəmin yaradır.

Deməli, klassik və müasir üslubiyyat anlayışlarının müqayisəli təhlili dilçilik elminin metodoloji inkişaf mərhələlərini, üslubun elmi statusunun genişlənməsini və bu sahənin funksional-kommunikativ istiqamətdə təkamülünü aydın şəkildə ortaya qoyur.

**Klassik üslubiyyat anlayışı və onun əsas xüsusiyyətləri.** Klassik üslubiyyat anlayışı əsasən XIX əsrin sonu – XX əsrin əvvəllərində formalaşmış dilçilik və ədəbiyyatşünaslıq ənənələrinə söykənir. Bu mərhələdə üslub dilin bədii funksiyasının əsas göstəricisi kimi dərk edilmiş, üslubi təhlilin mərkəzində poetik dil, estetik təsir və obrazlılıq vasitələri dayanmışdır. Üslub bədii yaradıcılığın ayrılmaz komponenti kimi qiymətləndirilmiş, müəllifin fərdi yaradıcılıq manerasının və estetik dünyagörüşünün dil vasitəsilə ifadəsi kimi izah olunmuşdur. Buna görə də klassik üslubiyyatın əsas tədqiqat obyektini bədii mətnlər təşkil etmişdir (4, s. 350–352).

Klassik üslubiyyatda üslub anlayışı çox vaxt poetik dilin təşkili ilə eyniləşdirilmişdir. Roman Jakobsonun dil funksiyaları nəzəriyyəsində xüsusi yer tutan poetik funksiya klassik üslubiyyatın konseptual əsaslarından biri kimi çıxış edir. Jakobsona görə, poetik funksiya dilin diqqətinin məhz mesajın özünə yönəlməsi ilə səciyyələnir və bu xüsusiyyət bədii mətndə üslubi təşkilin əsas mexanizmini formalaşdırır (4, s. 354–356). Bu yanaşma üslubiyyatın estetik yönümünü gücləndirmiş, üslubi təhlilin əsas predmetini məcaz və fiqurlar, ritmik quruluş, sintaktik paralelizmlər və ekspressiv vasitələr təşkil etmişdir.

Klassik üslubiyyatın xarakterik cəhətlərindən biri üslubun normativ-estetik kateqoriya kimi şərh olunmasıdır. Bu mərhələdə üslub anlayışı tez-tez "yüksək", "neytral" və "aşağı" üslub bölgüsü çərçivəsində izah edilmiş, dil vahidlərinin estetik dəyəri əsas meyar kimi qəbul olunmuşdur. Nəticədə dilin funksional müxtəlifliyi və üslubi variasiyası ikinci plana keçirilmiş, üslub daha çox estetik norma və bədii təsir anlayışı ilə əlaqələndirilmişdir.

Rus dilçilik məktəbində klassik üslubiyyat Viktor Vinoqradovun tədqiqatlarında sistemli və elmi əsaslandırılmış şəkildə inkişaf etdirilmişdir. Vinogradov üslubiyyatı poetik nitqin nəzəriyyəsi kontekstində araşdıraraq, üslub anlayışını müəllif üslubu, bədii janrlar və ədəbi ənənə ilə sıx əlaqədə təqdim etmişdir. Onun fikrincə, üslub bədii yaradıcılığın fərdiləşmiş formasıdır və müəllifin dil vasitəsilə reallaşdırdığı estetik mövqeyini əks etdirir (2, s. 12–18). Bu yanaşma klassik üslubiyyatın metodoloji çərçivəsini müəyyənləşdirmiş və uzun müddət əsas nəzəri model kimi qəbul olunmuşdur.

Klassik üslubiyyatda dil vahidlərinin sosial və kommunikativ funksiyalarına isə kifayət qədər diqqət yetirilməmişdir. Dilin elmi, rəsmi və gündəlik ünsiyyətdəki üslubi xüsusiyyətləri klassik üslubiyyatın tədqiqat dairəsindən kənarda qalmış, üslub əsasən bədii mətnin daxili xüsusiyyəti kimi dəyərləndirilmişdir. Kommunikativ situasiya, adresat faktoru və sosial kontekst kimi amillər üslubi təhlildə həlledici rol oynamamışdır. Bu səbəbdən klassik üslubiyyat dilin funksional imkanlarını tam şəkildə əhatə edə bilməmişdir.

Bununla belə, klassik üslubiyyatın elmi əhəmiyyətini inkar etmək mümkün deyildir. Məhz bu mərhələdə üslubi vasitələrin elmi təsnifatı aparılmış, məcaz və fiqurlar sistemləşdirilmiş, dilin ifadəli imkanları nəzəri baxımdan izah edilmişdir. Klassik üslubiyyat üslub anlayışının elmi termin kimi formalaşmasına və bu sahənin metodoloji əsaslarının yaradılmasına mühüm töhfə vermişdir. Lakin cəmiyyətin kommunikativ ehtiyaclarının artması, dilin funksional sahələrinin genişlənməsi və yeni ünsiyyət formalarının meydana çıxması klassik yanaşmanın məhdudluğunu üzə çıxarmış və üslub anlayışının daha geniş, funksional-kommunikativ müstəvidə yenidən şərhini zəruri etmişdir (6, s. 12–15).

**Müasir üslubiyyat anlayışı və yeni elmi yanaşmalar.** Müasir üslubiyyat dilçilik elminin funksional və diskursiv inkişaf mərhələsinin məhsulu kimi meydana çıxmışdır. Klassik üslubiyyatdan fərqli olaraq, müasir yanaşmada üslub yalnız dilin estetik və ifadəli imkanları ilə məhdudlaşdırılmır, eyni zamanda dilin kommunikativ fəaliyyəti, sosial funksiyaları və real ünsiyyət prosesindəki rolu əsas tədqiqat obyektinə çevrilir. Bu kontekstdə üslub dil vahidlərinin konkret kommunikativ məqsədə, situasiyaya və adresata uyğun şəkildə seçilməsi və təşkil olunması prosesi kimi izah edilir.

Müasir üslubiyyatın nəzəri əsasları funksional dilçiliklə sıx bağlıdır. Xüsusilə M. A. K. Hallideyin funksional dilçilik modeli üslub anlayışının yeni şəkildə şərhini

mümkün etmişdir. Hallideyə görə, dil sosial fəaliyyət formasıdır və dil vahidlərinin dəyəri onların hansı funksiyanı yerinə yetirməsi ilə müəyyən olunur. Bu yanaşma üslubiyyatın diqqət mərkəzini dilin struktur xüsusiyyətlərindən onun istifadə mexanizmlərinə yönəltmişdir (3, s. 31–36). Nəticədə üslubiyyat dilin müxtəlif funksional sahələrdə – elmi, rəsmi-işgüzar, publisistik və gündəlik ünsiyyətdə necə fəaliyyət göstərdiyini araşdıran elmi sahəyə çevrilmişdir.

Müasir üslubiyyatın mühüm xüsusiyyətlərindən biri diskurs anlayışının mərkəzi mövqeyə çıxmasıdır. Üslub artıq təkcə mətn daxilindəki dil vasitələrinin xüsusiyyəti kimi deyil, mətnin yaranma şəraiti, sosial kontekst və kommunikativ strategiyalarla birlikdə təhlil olunur. Bu baxımdan üslubiyyat diskurs analizi və praqmatika ilə sıx inteqrasiya olunur. Dil vahidlərinin üslubi dəyəri onların konkret ünsiyyət situasiyasında hansı funksiyanı yerinə yetirməsi, hansı kommunikativ niyyətə xidmət etməsi ilə müəyyən edilir.

Müasir linqvistik üslubiyyatın metodoloji imkanları Ceffri Liç və Mik Şortun tədqiqatlarında sistemləşdirilmişdir. Onlar üslubi təhlili yalnız bədii mətnlərlə məhdudlaşdırmır, müxtəlif mətn tiplərində dil vasitələrinin funksional xüsusiyyətlərini araşdırmağı təklif edirlər. Bu yanaşma klassik bədii üslubiyyatla müasir funksional və diskursiv üslubiyyat arasında metodoloji körpü yaradır (6, s. 9–15).

Müasir üslubiyyatın inkişafında Pol Simpsonun tədqiqatları da xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Simpson üslubiyyatı interdisiplinar elmi sahə kimi təqdim edərək onun diskurs analizi, praqmatika və sosial dilçiliklə əlaqələrini ön plana çıxarır. Alimin fikrincə, müasir üslubiyyat dilin yalnız necə qurulduğunu deyil, nə üçün və hansı məqsədlərlə istifadə edildiyini izah etməlidir (7, s. 3–8). Bu yanaşma üslubiyyatın tədqiqat dairəsini media, siyasi, akademik və rəqəmsal diskurslara qədər genişləndirmişdir.

Koqnitiv dilçiliklə əlaqə müasir üslubiyyatın nəzəri imkanlarını daha da zənginləşdirmişdir. Bu istiqamətdə üslub dilin idraki modelləri, konseptual strukturları və metaforik düşüncə ilə əlaqədə öyrənilir. Corc Leykoff və Mark Jonsonun konseptual metafora nəzəriyyəsi üslubun insan təfəkkürünün ifadə forması kimi şərhini mümkün etmişdir. Onlara görə, dil vasitəsilə ifadə olunan üslubi seçimlər insanın dünyanı qavrama və konseptuallaşdırma mexanizmləri ilə birbaşa bağlıdır (5, s. 3–6). Bu isə üslubun yalnız dil faktı deyil, eyni zamanda idraki və mədəni fenomen olduğunu göstərir.

Beləliklə, müasir üslubiyyat dilçilik elminin funksional, diskursiv və koqnitiv istiqamətlərini birləşdirən kompleks elm sahəsi kimi formalaşmışdır. Bu yanaşma üslub anlayışını estetik kateqoriya çərçivəsindən çıxararaq, onu sosial, kommunikativ və idraki fəaliyyətin ayrılmaz komponenti kimi izah etməyə imkan verir. Məhz bu xüsusiyyətlər müasir üslubiyyatı klassik üslubiyyatdan fərqləndirən əsas elmi yeniliklər kimi qiymətləndirilə bilər.

**Klassik və müasir üslubiyyatın müqayisəli təhlili.** Klassik və müasir üslubiyyat anlayışlarının müqayisəli təhlili göstərir ki, bu iki yanaşma arasında həm nəzəri ardıcıllıq, həm də prinsipial fərqlər mövcuddur. Klassik üslubiyyat üslubu əsasən bədii-estetik kateqoriya kimi dəyərləndirmiş, üslubi xüsusiyyətləri bədii mətnin daxili strukturu və ifadə vasitələri ilə əlaqələndirmişdir. Bu yanaşmada üslub müəllifin fərdi yaradıcılıq manerasının və estetik dünyagörüşünün göstəricisi kimi çıxış etmiş, üslubi təhlilin mərkəzində poetik vasitələr, məcaz və fiqurlar dayanmışdır (4, s. 350–352; 2, s. 12–18).

Müasir üslubiyyatda isə üslub anlayışı daha geniş funksional və kommunikativ müstəvidə izah olunur. Üslub yalnız estetik təsirin daşıyıcısı deyil, eyni zamanda dilin real ünsiyyət prosesində yerinə yetirdiyi sosial və kommunikativ funksiyaların ifadə forması kimi qiymətləndirilir. Bu baxımdan müasir üslubiyyat dil vahidlərinin konkret situasiya, məqsəd və adresata uyğun seçimini və təşkilini əsas tədqiqat obyekti kimi müəyyən edir. Nəticədə üslubi təhlil təkcə mətnin daxili xüsusiyyətləri ilə məhdudlaşmır, kontekst, diskurs və kommunikativ niyyət kimi amilləri də əhatə edir (3, s. 31–36).

Mətnin təhlilində mərkəzi yanaşma baxımından da ciddi fərqlər müşahidə olunur. Klassik üslubiyyatda mətn əsasən müstəqil və qapalı sistem kimi nəzərdən keçirilmiş, onun sosial mühitlə əlaqələri ikinci plana çəkilmişdir. Müasir üslubiyyatda isə mətn diskursun tərkib hissəsi kimi dəyərləndirilir və onun mənası yalnız dil vasitələrinin məcmusu ilə deyil, mətnin yaranma şəraiti, istifadə olunduğu mühit və adresatla qarşılıqlı əlaqəsi çərçivəsində izah olunur. Bu yanaşma üslubiyyatın diskurs analizi və praqmatika ilə inteqrasiyasını şərtləndirmişdir (7, s. 3–8).

Metodoloji baxımdan da klassik və müasir üslubiyyat arasında prinsipial fərqlər mövcuddur. Klassik üslubiyyat əsasən təsviri və normativ xarakter daşımış, dil vahidlərinin estetik dəyərini müəyyən edilmiş normalar əsasında izah etmişdir. Müasir üslubiyyat isə analitik, interpretativ və interdisiplinar metodlara əsaslanır. Bu mərhələdə üslubi faktlar yalnız təsvir edilmir, eyni zamanda onların kommunikativ funksiyaları və diskurs daxilindəki rolu şərh olunur. Bu metodoloji dəyişiklik üslubiyyatın elmi imkanlarını əhəmiyyətli dərəcədə genişləndirmişdir (6, s. 9–5).

Bununla belə, müasir üslubiyyat klassik ənənəni tamamilə inkar etmir. Əksinə, klassik üslubiyyatın formalaşdırdığı terminoloji baza, üslubi vasitələrin təsnifatı və bədii dilə dair müşahidələr müasir tədqiqatlarda yenidən şərh olunur və funksional-kommunikativ kontekstdə tətbiq edilir. Bu mənada müasir üslubiyyat klassik yanaşmanın davamı və eyni zamanda onun elmi inkişaf mərhələsi kimi çıxış edir.

Beləliklə, klassik və müasir üslubiyyatın müqayisəli təhlili göstərir ki, bu iki yanaşma arasında qarşıdurmadan daha çox elmi təkamül və metodoloji genişlənmə mövcuddur. Klassik üslubiyyat üslub anlayışının formalaşmasında fundamental rol

oynamış, müasir üslubiyyat isə bu anlayışı funksional, kommunikativ və diskursiv müstəviyə çıxararaq dilçilik elminin müasir tələblərinə uyğunlaşdırmışdır.

**Nəticə.** Aparılan tədqiqat klassik və müasir üslubiyyat anlayışlarının dilçilik elminin müxtəlif inkişaf mərhələlərini əks etdirdiyini və bu mərhələlər arasında kəskin qarşıdurmadan daha çox elmi ardıcıllıq və təkamül münasibətlərinin mövcud olduğunu göstərir. Klassik üslubiyyat dilin ifadəli və estetik imkanlarının elmi təsvirində mühüm rol oynamış, üslub anlayışının terminoloji və metodoloji əsaslarının formalaşmasına zəmin yaratmışdır. Bu mərhələdə üslub əsasən bədii-estetik kateqoriya kimi dəyərləndirilmiş, üslubi təhlilin mərkəzində poetik dil və müəllifin fərdi yaradıcılıq manerası dayanmışdır.

Müasir üslubiyyat isə klassik yanaşmanın bu nailiyyətlərini qorumaqla yanaşı, üslub anlayışını daha geniş funksional və kommunikativ müstəviyə çıxarmışdır. Üslub burada dilin yalnız estetik təsir vasitəsi deyil, eyni zamanda real ünsiyyət prosesində sosial, praqmatik və diskursiv funksiyalar yerinə yetirən mühüm mexanizm kimi izah olunur. Dil vahidlərinin üslubi dəyəri onların konkret kommunikativ məqsədlərə, situasiyalara və adresatlara uyğun istifadəsi ilə müəyyən edilir. Bu yanaşma üslubiyyatın tədqiqat dairəsini bədii mətnlərlə məhdudlaşdırmayaraq, elmi, rəsmi-işgüzar, publisistik, media və rəqəmsal diskursları da əhatə edən çoxşaxəli sahəyə çevirmişdir.

Klassik və müasir üslubiyyatın müqayisəli təhlili göstərir ki, metodoloji baxımdan da ciddi dəyişikliklər baş vermişdir. Klassik üslubiyyat əsasən təsviri və normativ xarakter daşıdığı halda, müasir üslubiyyat analitik, interpretativ və interdisiplinar metodlara əsaslanır. Bununla belə, müasir üslubiyyat klassik ənənəni inkar etmir, əksinə, onu yeni elmi kontekst daxilində yenidən şərh edərək funksional-kommunikativ yanaşmalarla zənginləşdirir. Bu isə üslubiyyatın elmi potensialını artırmaqla yanaşı, onun müasir dilçilikdə aparıcı mövqeyini möhkəmləndirir.

Beləliklə, klassik üslubiyyat üslub anlayışının formalaşmasında fundamental mərhələ kimi qiymətləndirilə bilərsə, müasir üslubiyyat bu anlayışın inkişaf etmiş, genişlənmiş və funksional-kommunikativ baxımdan dərinləşdirilmiş mərhələsini təmsil edir. Üslubiyyatın bu təkamül yolu dilin yalnız necə qurulduğunu deyil, müxtəlif sosial və kommunikativ mühitlərdə necə və hansı məqsədlərlə istifadə edildiyini izah etməyə imkan verir. Məhz bu xüsusiyyət müasir üslubiyyatı dilçilik elminin aktual və perspektivli sahələrindən biri kimi səciyyələndirir və gələcək tədqiqatlar üçün etibarlı nəzəri baza yaradır.

## Ədəbiyyat

1. Dəmirçizadə Ə. Azərbaycan ədəbi dilinin üslubiyyatı. Bakı: Azərtədrisnəşr, 1962.

2. Виноградов В. В. Стилистика. Теория поэтической речи. Москва: Высшая школа, 1971. 255 с.

3. Halliday, M. A. K. Language as Social Semiotic: The Social Interpretation of Language and Meaning. London: Edward Arnold, 1978. 256 p.

4. Jakobson, Roman. “Linguistics and Poetics.” In: Style in Language, ed. T. A. Sebeok. Cambridge, MA: MIT Press, 1960, pp. 350–377

5. Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). Metaphors We Live By. Chicago: University of Chicago Press. 242 p.

6. Leech, G.; Short, M. Style in Fiction: A Linguistic Introduction to English Fictional Prose. London: Longman, 2007. 404 p.

7. Simpson, P. Stylistics: A Resource Book for Students. London: Routledge, 2004. 247 p.

**MƏRDANOVA S.**

## KLASSİK VƏ MÜASİR ÜSLUBİYYAT ANLAYIŞLARININ MÜQAYİSƏLİ TƏHLİLİ

### XÜLASƏ

Məqalədə üslubiyyat anlayışının klassik və müasir dilçilikdə necə formalaşdığı müqayisəli şəkildə təhlil edilir. Müəllif belə qənaətə gəlir ki, klassik üslubiyyatda üslub daha çox dilin estetik və ifadə imkanları ilə əlaqələndirilmiş, xüsusilə fərdi müəllif üslubuna və normativ dil vasitələrinə diqqət yetirilmişdir. Bu yanaşmada üslub əsasən bədii mətnlər çərçivəsində araşdırılmış, dilin emosional və poetik funksiyası ön plana çəkilmişdir.

Müasir üslubiyyat isə məsələyə daha geniş rakursdan yanaşır. Burada üslub yalnız ifadə vasitələri ilə məhdudlaşdırılmır, əksinə, dilin funksional, kommunikativ və diskursiv xüsusiyyətləri ilə sıx əlaqədə öyrənilir. Bu baxımdan üslub konkret kommunikativ şəraitdə dil vahidlərinin istifadəsi, sosial-mədəni kontekst, adresant və adresat münasibətləri əsasında formalaşan bir fenomen kimi qiymətləndirilir. Eyni zamanda üslub həm mətn, həm də diskurs səviyyəsində təhlil olunur. Bu səbəbdən müasir üslubiyyat funksional üslublar nəzəriyyəsi, diskurs təhlili, praqmatika və sosiolinqvistika ilə sıx bağlıdır və interdisiplinar xarakter daşıyır.

Tədqiqat göstərir ki, üslubiyyatın inkişafı onun predmet və metodlarında mühüm dəyişikliklərlə müşayiət olunmuşdur. Klassik yanaşmadan müasir yanaşmaya keçid dilə və kommunikasiya prosesinə baxışın dəyişməsi ilə bağlıdır. Bu gün üslubiyyat yalnız bədii dilin öyrənilməsi ilə məhdudlaşmır, daha geniş kommunikativ prosesləri əhatə edən kompleks bir sahə kimi çıxış edir.

Məqalədə həm klassik, həm də müasir yanaşmalar arasında varislik qorunmaqla yanaşı, onların əsas fərqləri də aydın şəkildə göstərilir. Bu isə üslubiyyatın nəzəri əsaslarını daha dərindən anlamağa və onun müasir dilçilikdə yerini dəqiqləşdirməyə imkan verir.

*Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası M. Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu,* *ISSN 2224-9257*
*Filologiya məsələləri № 5, 2026*
*Səh. 91-99*

**MARDANOVA S.**

**A COMPARATIVE ANALYSIS OF CLASSICAL AND MODERN CONCEPTS OF STYLISTICS**

**ABSTRACT**

The article provides a comparative analysis of how the concept of stylistics has developed in classical and modern linguistics. The author argues that in classical stylistics, style was primarily associated with the aesthetic and expressive potential of language, with particular attention to individual authorial style and normative linguistic means. Within this approach, style was mainly examined in the context of literary texts, where the emotional and poetic functions of language were foregrounded.

Modern stylistics, however, approaches the issue from a broader perspective. Style is no longer limited to expressive means but is studied in close relation to the functional, communicative, and discursive properties of language. From this point of view, style is understood as a phenomenon shaped by the use of linguistic units in specific communicative situations, taking into account socio-cultural context and the interaction between addresser and addressee. Style is analyzed at both the text and discourse levels. Therefore, modern stylistics is closely connected with functional stylistics, discourse analysis, pragmatics, and sociolinguistics, and is characterized by its interdisciplinary nature.

The study shows that the development of stylistics has been accompanied by significant changes in its subject and methods. The transition from classical to modern approaches is linked to changing perspectives on language and communication. Today, stylistics is no longer limited to the study of literary language but functions as a complex field that encompasses broader communicative processes.

By highlighting both continuity and key differences between classical and modern approaches, the article contributes to a deeper understanding of the theoretical foundations of stylistics and clarifies its place in contemporary linguistics.

**МАРДАНОВА С.**

**СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ КЛАССИЧЕСКИХ И СОВРЕМЕННЫХ КОНЦЕПЦИЙ СТИЛИСТИКИ**

**АННОТАЦИЯ**

В статье проводится сравнительный анализ формирования понятия стилистики в классическом и современном языкознании. Автор приходит к выводу, что в классической стилистике стиль преимущественно связывался с эстетическими и выразительными возможностями языка, при этом особое внимание уделялось индивидуальному авторскому стилю и нормативным

языковым средствам. В рамках данного подхода стиль в основном рассматривался на материале художественных текстов, где на первый план выдвигались эмоциональная и поэтическая функции языка.

Современная стилистика рассматривает проблему в более широком аспекте. Здесь стиль не ограничивается выразительными средствами, а изучается в тесной связи с функциональными, коммуникативными и дискурсивными свойствами языка. С этой точки зрения стиль понимается как явление, формирующееся в процессе использования языковых единиц в конкретных коммуникативных условиях с учетом социокультурного контекста и взаимодействия адресанта и адресата. Анализ осуществляется как на уровне текста, так и на уровне дискурса. В связи с этим современная стилистика тесно связана с теорией функциональных стилей, дискурс-анализом, прагматикой и социолингвистикой и носит междисциплинарный характер.

Проведенное исследование показывает, что развитие стилистики сопровождалось значительными изменениями в ее предмете и методах. Переход от классических к современным подходам связан с изменением взглядов на язык и коммуникативные процессы. В настоящее время стилистика не ограничивается изучением художественной речи, а представляет собой сложную область, охватывающую более широкий круг коммуникативных явлений.

Выявляя как преемственность, так и ключевые различия между классическими и современными подходами, статья способствует более глубокому пониманию теоретических основ стилистики и уточнению ее места в современной лингвистике.

**Rəyçi: akademik Nizami Cəfərov**